

GAZETĂ TRANSILVANIEI.

Gazetă ese de 2 ori: Mercurea și Duminecă, Foișor, cindu concedu ajutoriale. — Pretiu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tiere esterne 12 fl. v. a. pe unu anu sēu $2\frac{1}{3}$ galbini mon. sunătorie.

Anulu XXXIII.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenți. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 51.

Brasovu 16|4 Iuliu

1870.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Brasovu 16 Iuliu 1870.

Situatiunea a imbracatu unu caracter decisiv martiale. — Solulu Ispaniei atasiat la langa cabinetul Franciei a notificatu oficialmente in 7 candidatura princ. Leopoldu de Hohenzollern si acésta insarcinat de regent'i a Ispaniei, si totu acésta se facu si pe la alte cabinete. Prim are apromisiunea principelui in scrisore autografa, ca va primi alegerea prin cortese. Regele Prusiei -si dede consimtiu de mai nainte.

Ministeriul Ispaniolu a aprobatu pasulu marcialu Prim si cortesete se voru conchiamă pe 22 Iuliu, ér' alegerea monarchului va fi in 1-a Aug. a. c. Se speră 200 de voturi si princ. va veni in 1-a Nov. a. c. la tronu.

Acésta constatatu nu e mirare, ca in Vien'a se da importantia serioasa situatiunei devenite critice prin conflictul pruso-francesu. Telegrame oficiose, despre tienut'a Austriei in casulu de facie se tramsisa din Vien'a in töte partile, cumca Austro-Ungaria are de cugetu a oserba pusetiune passiva (?). — Mai sa imp. era pregatit a calatorii Ischl; inse importanta scirilor primite l'a facutu a se lasa de orce calatoria. Beust asemene -si contramanda calatorii la bai. —

Gazetele Berlinului oficiale se prefacu, ca regele si Germania'n are nici unu interesu la ocuparea tronului, ca-ce princ. Leopoldu nu se tiene de cas'a regescă (secundo genitura), ca Prusi'a n'a miscatu nemica in caus'a acésta, ca consumtimentul regelui nu e definitiv, ci depende dela alegerea corteselor, care déca lu voru alege **Prusia** si **Sprijini**. Acésta depesia of. se fi tramsu Prusi'a pe la cabinete. Cons. prus Werther fusese chiamat la min. de esterne alu Franciei, unde Grammont si Ollivier lu insarcinara a spune regelui Prusiei in numele imperatului neplacerea casiunata prin pasulu acestu ascunsu si ca spera, ca va sustine pacea Europei, neconcedendu, ca princ. Leopoldu se primésca propunerile cabinetului Ispaniei, cu atatu mai pucinu a pleca din Germania, ca-ce déca regele va decide din contra atunci e de temtu **O catastrofa**. Werther solulu prus. cere precisare, déca acestu cuventu contiene amenintiare cu resbelu? si Olivier respus: „In numele imperatului si alu regimului seu respondu: ca asia: este amenintiare de **resbelu**. — Respunsele dela Anglia, Florentia si Vien'a se declarata in sensulu Franciei, ca projectul lui Prim amenintia pacea.

Nu voru trece dura 15 dile si colónele francese voru pasii preste Rinu, déca Prusi'a nu va sili pe princ. Hohenzollern a abdice de candidatura. Anglia, Rusia, Austria si Italia au luat rolu de midiulocitorii, ca se faca pe Prusi'a a retrage candidatur'a. —

Conflictul e neincungiabilu, pentru ca regele Prusiei si a datu inviorea la candidatura principelui Hohenzollern deoparte; ér' min. Franciei Grammont de alta a declarat si in respunsu la interpellatiunea din camera, ca Francia nu va suferi, si imperatulu se afla in pusetiune nerevocabile. — Acum „Rom.“ scrie, ca a sositu depesia, ca gubernul francesu a cerutu si a primitu midiuloc de votata de senatu pentru resbelu, si ca s'ar fi tramsu si ultimatu pentru respunsulu Prusiei, inse gubernul rom. nu le da afara. — Destulu, ca situatiunea e forte critica. —

Dela **Oltu** in diu'a de St. Petru 1870.
Se acurge mu pe intrecute la adunarea generale a Asociatiunei in Naseudu!

Se apropia diu'a serbarei adunarei generale a

Asociatiunei trans. etc.; ne place a speră, ca asta adunare va fi un'a din cele mai stralucite, din cele numerose si totu odata un'a din cele mai importante, fiinduca ea are de a rezolvă si o problema forte momentosa, si acésta e problem'a infinita-rei academiei romane de drepturi; cestiu-ne edarei fóiei Asociatiunei inca pote se dè ansa o discusiune interesante, fiinduca, facia cu totu entusiasmulu, ce se arata pentru edarea aceleia, totusi — de si forte eftina — nici pre departe n'a fostu sprijinita dupa cum se speră si asteptă; ce cugetati, o fóia a Asociatiunei trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, se n'aiba nici macaru 200—300 abonati!!!

Cestiu-ne alegerei noue a ampliatilor Asoc. inca e unu obiectu important si merita o'rescreare premeditare. Afacerile scripturistice si de manipulare ale Asoc. inca se inmultiescu si se voru imulti pre di ce merge, si pentru aceea va trebui a se face si dispositiuni pentru remuneratiuni, a proportiunea sarcinelor mai cuvenintiose pentru oficiali, ce pre langa alte ocupatiuni ale sale stricte oficiose, -si consacră totu timpulu si poterile sale pentru portarea regulata a afacerilor Asoc. Se scia, ca regularitatea si ordinea inainteza multu orice afacere. Infintiarea sub-comit. cerc. si a agenturilor comunali, care au unu scopu atatu de insemnatu pentru cultur'a poporului, inca merita teta consideratiunea — si incat u scimu pana acum s'au infintiatu atari sub-comitete in vre 7—8 despart. cerc. si nu ne indoim, ca pre candu se voru infintia in töte acele despart. cerc., unde se afla macaru si cate 3—4 inteligenți romani intruniti in numele fericirei si alu prosperarei romanului prin cultura; atari dispositiuni contribuiescu nu numai la imbunatatirea starei morali, spirituali, ci si la acelei materiali a Asoc. si astfelu la cultur'a poporului romanu.

Fundulu Asoc., considerandu de parte timpulu, de candu s'a infintiatu acésta Asoc., de alta parte numerulu romanilor, facia cu töte spesele facute pana acum, in favorea culturei, totusi se pare a nu fi inaintat u astfelu, cum se speră, dupa entusiasmulu manifestatu la urdarea Asoc. si mai alesu la adunarea gen. din Brasovu 1862.

Locurile romane si romantine ale districtului Naseudu, unde exsista si acum comune romane, cu nume antice romane, unde parintele nostru Traianu a asiediatu colonie, cum dicu unii, aduse chiaru din Galia-Ispania — inca voru atrage multi membri, multi barbati inteligenți romani, ba chiaru si din poporu, ca astfelu frati cu frati din diverse parti se ne potemu imbracisia la o atare serbatoria, ce are de scopu cultur'a poporului in toti factorii de vietia. — R.

.Nu e egalitatea una satira?

Din partea protopopiatului gr. cat. alu Sibiu-lui, — dupa cum audim — s'a propus, pre cala ven. ordinariatu metrop., inaltului ministeriu de cultu si invetiamantu spre ajutorire din subventiunea preliminata de dieta, 10 invetiatori, se intielege confesionali romani, dintre celi mai buni, mai seraci si dupa potentia mai qualificati, si pre candu cetim u mereu, ca se dau ajutoria invetiatorilor, dintre celi propusi de acolo, pana acum nici unul n'a capatatu nemica; numai singuru unul a capatatu la cererea sa propria, unu ajutoriu esceptionalu de 60 fl. Au nu contribuimus si noi romanii nostri la

sarcinele statului, de unde se dau acele ajutoria?! Ce felu de egale indreptatire e aceea, care se oserbeaza la sarcine cu profusione, éra la ajutoriale seu beneficiale statului se n'aiba nici o aplicatiune seu chiaru numai de scotere de ochi?! Una egalitate ca acésta nu e satira?! — Acésta tractare novercale in contra sensului legilor, cari nu facu deosebire nici prescriu predilectioni si prefavoruri pentru caste si rase, candu vine vorba de ocuparea posturilor si impartirea ajutorialor, face multu sange reu pana si in mass'a poporului. — Diosu cu egoismulu si la representari si la impartirea beneficilor pentru cultur'a nationale, ca ve intrece absolutismulu lui Bach. Aut fiat justitia, aut pereat mundus. Fundamentulu statelor e numai justitia; — candu acésta se ingrăpa in interesele materiale ale unei partite predilecte cu ignorarea majoritatii poporilor, ea mai curundu seu mai tardiua va trage cu sine in mormentu si fictiunea preputintiei baste pe egoismu. —

Alegerea directorului

la gimnasiulu romanescu de confesiunea ortodoxa resaratena din Brasovu.

S'au auditu voci din mai multe parti, ca nici legamentulu din anulu 1851, nici statutulu organicu, legea fundamentală a autonomiei nostra besericsei si a scólelor nostra confesionali nu dicu nimica apriatu despre alegerea directorului; vocile aceste anarchice precum si procedura de curundu, care s'au urmatu in privint'a alegerei directorului, catu si momentuositatea acestui postu ne au datu ansa a pasi pentru lamurire pe aren'a publicitatei si a ne descoperi opiniunea cu töta franchet'a despre alegerea de directoru si de conrectorul la gimnasiulu romanescu. Inainte de a intra in meritul lucrului punem u urmatori'a intrebare: Alegese directorulu si conrectorulu totu in modulu acela, ca si profesorii gimnasiali si dupa acelesi normative seu ba?

In casulu antaiu, adica déca se alegu ca si profesorii, pentru ce nu s'a escrisu concursu pentru alegerea precesa conrectorului actuale si pentru ce s'a facutu fara de concursu si fara de respectarea prescriptelor statutului organicu? Si pana candu voru totu abusá cei dela administratiune cu prescriptele statutului org., care suntemu datori se lu observamu cu esactitate, de nu vréu se escrie concursu celu pucinu pentru directorulu fitoriu si se concurga la sevarsirea actului de alegere si sinodulu scolariu?

Au dora mai cugeta si in anulu acesta a calca legea fundamentală a autonomiei nostra besericsei si scolare, si a despota si acuma poporulu de dreptulu celu mai frumosu, de dreptulu de alegere? In casulu alu doilea fara de alegere dupa stat. org. urmeza prea firesce numai denumirea lor. Intrebamu inse, pe ce basa legala cutéza asi usurpa dreptulu de alegere Eforia asia numita mare s'au 12 insi din comitetul parochiale dela St. Nicolae de 30 de membri; si 12 insi din comitetul de 10 membri dela beseric'a din cetate in contra paragrafului 7 p. 2 din stat. org.

Mai incolo ve intrebamu domnilor efori! candu ati observatu dvóstra legamentulu dela 1851 din cuventu in cuventu si cum de n'ati bagatu de séma, ca tienenduve de elu ve taiati copaciul de sub pitioare si cadeti in gur'a lupului, de care se ne ferescă pe toti Ddieu parintilor nostri. Deceptative dara, si ve apucati cu manj si cu pitioare de

strictă și neviolabilă observare a statutului nostru org., în care singurul aflat unu refugiu și scapare de furtuni.

Déca dvóstra domnilor efori si domnilor representanți sunteti atatu de scrupulosi si atatu de conservativi si de aparatori intru pazirea legamentului in tóte punctele si conditiunile din cuventu in cuventu, pentru ce ati ocolit pe dragutulu de c u t a r e la intarirea profesorilor gimnasiali in posturile lor si v'ati luat refugiu la incungiu, cu care, vedeti dloru, ca ati comis unu pecatu de mórte in contra intentiunilor antecesoreloru reprezentantie, care se indatoréza in punctulu 12 inaintea ceriului si a ómeniloru, ca voru padi si apară tóte punctele si conditiunile acestui legamentu din cuventu in cuventu, cu atata santiania si taria nestramutata si care au si facutu legamentul? Pentru ce n'ati asternutu intarirea profesorilor dupa legamentu.

Din cele pana aici espuse urmăra prea firesc, ca scólele nóstre, déca voiescu se fia scutite de orice inriurintia straina, atunci trebuie se parasesca terenul celu luncosu, subminatu si periculosu alu legamentului si se se puna pe pamentul celu solidu alu statutului organicu si se se ingradesc prin prescriptele acelui in contra oricarui amestecu si oricaria inriurintie straine.

Dara acum nici ca mai este trebuintia de a parasi terenul legamentului, ca-ci acela a incetat de a mai poté fi indreptariu si regulatoriu intru conducerea afacerilor scolastice din diu'a aceea, de candu a intratu in viéti statutului organicu, legea fundamentala a autonomiei nóstre besericesci si scolarie. Vedeti domnilor, unde amu ajunsu cu sfaturile si povetiele ce le urmati, numai spre saparea suptu autonomi'a nóstra bes. si scolaria asiadiata in stat. org., pre care ar' trebui se lu observamu cu tóta santiani'a?

Mai departe amu auditu unu lucru fórtu tristu si segetatoriu de animi, ca intr'una din siedintiele sinodului parochialu dela St. Nicolae din anulu acesta conrectorulu si Dr. Ioane Mesiota a facutu propunerea: ca sinodulu parochialu dela St. Nicolae se-si dè dreptulu seu de alegere comitetului parochialu, séu cu alte cuvinte cei 500 si mai bine de alegatori se se lapede de dreptulu personalu de a alege profesori, invetitori etc. si in locul poporului se aléga numai cei 30 de membri ai comitetului parochialu. Acésta propunere s'a facutu de catra domnulu Dr. si conrectorul tocmai in Duminec'a aceea, candu s'a facutu scrutiniu in privint'a deputiloru sinodului eparchialu. In diu'a aceea, candu a esitu elu deputatu sinodalu din Brasovu cerc. el. Secele prin concursulu voturilor poporului suveranu, intr'aceasi di domnulu Mesiota face atentatul asupra dreptului de alegere alu poporului in locu de multiamire pentru alegerea sa de deputatu. Propunerea acésta i au succesu de minune bine a o redica la valórea de conclusu. Ne prinde mirare, cum de presiedintele a suferit, că se se violéza constitutiunea nóstra in punctulu celu mai esentialu intr'unu modu atatu de flagrantu si se se faca dreptulu alegerei, dreptulu celu mai scumpu dintre tóte drepturile constitutionale, ilusoriu. Ne miram si de membrii comitetului, in cari au pusu poporului tóta increderea sa, si cari au sacra datorintia de a apara védia si onórea besericei si de a nesui pentru relegiositatea si moralitatea membrilor parochiali; cum de au cutedat se tinda man'a loru, dupa dreptulu celu mai frumosu constitutionalu si se dè pre fratii loru de nematuri de drepturile constitutionali, déca domnialoru n'au avutu de cugetu a tracta pe poporul nostru, cum lu tractéza dusmanii nostri seculari, considerandulu de massa prósta si ignorandulu cu totulu.

Acésta fapta fara de parechia in tóta viéti'a constitutionala demuestra in modulu celu mai eclatantu, fals'a idea de elementele constitutionale, séu ca propunerea acésta facuta cu scopu tendintiosu cu despoarea a 500 si mai bine de alegatori de drept-

tulu celu mai frumosu, care, dupa principiele fundamentale constitutionale nu lu pote da sufletu de omu altui omu, ci trebuie se-si lu ecserciteze fiascare singuru in persóna. Déca si ar' puté da cei indreptatiti la alegere dreptulu loru de alegere alitora, atunci ar' urma consecintiele cele mai funeste si s'ar face abusurile cele mai cumplite, casiunanduse prin acésta rele enorme in viéti'a poporalor. Apoi se concedemu, ca s'ar fi primitu propunerea acésta anticonstitutionale si antistatutaria si s'ar fi redicatu si la conclusu, se nasce intrebarea, ca óre facutus'a acest'a abdicere séu lepadare de dreptulu de alegere cu voiea si cu scirea poporului, séu ba? La ce actu de abdicere s'au subscrisu cei 500 si mai bine de alegatori? —

In casulu antaiu cu durere trebuie se marturisim, ca densulu in calitate de profesor si de locotitoriu alu directorului ar' fi avutu datorintia cea mai santa a lumina poporulu despre drepturile lui cele mai nealienabile constitutionale, de parte de alu dechiaru de nematuru si de nedemnu de drepturile cele mai frumóse, care i le da constitutiunea, lasandulu apoi in labirintulu intunericului si eschidiendulu dela ecsercitarea dreptului de alegere; apoi face ilusorie prescriptele statutului organicu despinduse poporulu de drepturile sale constitutionale; in casulu alu 2-lea, déca s'a facutu, fara de voiea si fara de scirea poporului, se seversiesce o fapta nevertata.

Déca d. conrectorul lasa a se calcá in pitioare drepturile poporului in modulu celu mai flagrantu, déca elu face greutati impamentenirei si inradecinarei constitutiunei celei mai democratice si pune pedeci mari; apoi vine de sene intrebarea, ca la ce avemu a ne mai astepta? —

In sinodulu protopopescu din 1869 luptandu si pledandu pentru legea scolastica maghiara, ca este fórtu buna si nepericolosa pentru noi romanii, óre avut'a cuventu?

Congresulu nostru nationalu bes. o a dechiarat de pericolosa, dicundu in siedint'a a VI din 24 Sept. (8 Oct.) 1868:

„considerandu, ca prin proiectulu de lege in obiectulu instructiunei publice, prin care proiectu domnu ministru ung. reg. de culte si de instructiunea publica l'a fostu propusu dietei unguresci, pre catu acelu proiectu s'ar primi si s'ar redica la valóre de lege, amintitulu dreptu ce compete besericei nóstre dupa canóne si dupa lege, in catu pentru causele scolare ar' deveni atacatu si alteratu, ba chiaru nimicu in cele mai esentiali parti ale sale, fiinduca acelu proiectu de lege tindu a atribui guvernului de statu dreptulu de a prescrie planulu pentru edificarea si regularea scóleloru confesionali (§ 4 si 13) dreptulu de a normá studiale scóleloru confesionale (§ 4), dreptulu de ale inspectioná, controlá si influentiá prin organele sale proprii, straine si confesiunile si nationalitatiei nóstre (§ 8, 75—81), dreptulu de a inchide unilateralmente scólele confesionale (§ 9); pre catu mai de parte acelu proiectu de lege prescrie o noua sistemă de invetimentu, prin carea dreptulu besericei nóstre de a-si organiza ea insasi scólele se face ilusoriu, ba punenduse statulu prin aceea sistemea in concurintia cu confesiunile si fiindu guvernului statului in stare a dispune de midiulóce de totu feliulu in mesura multu mai mare decatul confesiunile, este invederatu, ca prin acesta dreptulu confesiunilor si anume dreptulu legale alu besericei nóstre dreptu creditiose devine scadiatu si paralisatu scl.“ —

Acesta observatiuni nu le facem in altu punctu de vedere, decatul singuru numai, că se ne salvamu anim'a, ca amu aperatu santien'a statutului nostru org. si cu elu dreptulu poporului si autonomi'a, care pretende mai antaiu chiaru dela intelligentia a fi aperata si in contra atacariloru din afara, de parte, că ea sei dè vreo lovitura gresita.

In fine credemu, ca chiaru si conrectorulu trebuie alesu prin concursu, seversinduse actulu de alegere prin intregu sinodulu scolariu, care dupa statutu si dupa legamentu se compune din ambele

sinóde parochiale; cu acésta procedura legală vomu da dovada, că se nu fimu noi aceia, cari au datu cea d'antaia lovitura statutului nostru organicu. —

Brasovu 30 Iuniu 1870.

Mai multi parochiani.

UNGARI'A. Dela dieta. Inca decurge neintrerupta desbaterea generale asupra proiectului organizarei comitatelor. Oratori se mai afla multi si dintre romani. Tocmai se insinuă a luá cuventul si resolutulu nostru atletu d. Dr. Hodosiu in urm'a mai multor romani inscrisi. Dupa cum se vede nici desbaterea generale nu se va poté fini pana la diu'a amanarei dietei, care va cadé la mediu lui Iuliu; ci se va amana pana in Septembre, candu se va readuna dieta. Sasii pledandu pentru proiectu speréza, ca se voru readuna in universitate, unde séu voru proiecta ei singuri pentru fundu regiu una lege municipale, or' voru primi unu proiectu dela ministeriu spre desbatere si modificare. Ar' fi mai cu cale a se pleda pentru o dieta in Ardélu, in care se se acomodeze respectiv'a lege dupa impregiurarile esceptionali de aici; ceea ce se pare, ca devine o dorintia comuna a ardelenilor.

— Intre oratori cei din drépta vorbesc totu cu argumentele stereotipe despre necesitatea conformarei comitatelor dupa cerint'a sistemului parlamentariu, ér' cei din stanga, dovedescu intenținea de a innceta autonomi'a si libertatea lu numai prin comitate, ci si in generale cu acestu proiectu. Cele ce observaseram si pledaram inca in Nr. 33 alu Gazetei despre acestu proiectu se adeverescu acum de catra toti oratorii stanga si de catra cei nationali. —

Pest'a 11 Iuliu. Tocmai ve potu insciintia, ca Ecs. Sa d. presied. la curia regia L. Vasile Popl pléca in 14 la baile dela Sangeorgiulu romanescu, de unde va merge si la adunarea generale a asociatiunei din Naseudu. Ecs. Sa, că celu mai resolutu aperatoriu alu intereselor si alu vietiei acestui institutu unicu national, or' cu ce ocazie si ori din ce parte i s'a ivitu si i s'ar mai maiestri vreo imputare, limitare séu angustare in conceput'a sa directiune spre scopulu culturei popului, ne da cea mai secura garantia, ca adunarea dela Naseudu, se va distinge intre tóte adunările de pana acum, si cu resemnat'a decidere unanime, — intr'unu sufletu si cu o anima, — ca pentru inlesnirea culturei junimei poporului romanu, afla de urgentia si de necesitatea cea mai strigatória a pune man'a la redicarea unei academie de drepturi romana! Atunci tóta natiunea si viti'a latina va adauge la simbolulu acestui districtu: „Virtutea romana reinviata“, cuvintele de devotamentu urarilor: „Salve Parva, Nepos, Romuli!!! —

Cuventarea

D. Dr. Alecsandru Mocioni

in siedint'a din 2 Iuliu a. c. in camer'a Ungariei.
(Urmare.)

Déca tóte acestea suntu adeverate, déca e adeveru, ca parlamentarismul numai in forma santeósa si deplinu pote se respunda menitiunei sale, adica numai asia pote servf de prim'a garantia a constitutionalismului: déca de alta parte e adeveru, ca poterea absoluta eschide in principiu domni'a legei, apoi mi se pare, ca de aici urmăra döue: (Intrerumperi. Noi se audim in fine ce urmăra?) Un'a ca, nu este mai mare retacire decatul a crede, cumca menitiunea sistemei de guvernul parlamentariu si de responsabilitate ministeriala este, se asecură libertatea individilor si a corporatiunilor; ca-ci menitiunea sistemei de regimul parlamentariu si de responsabilitate ministeriala este numai si numai, a eschide in principiu domni'a intereselor dinastiei, domniei intereselor dinastice a substitu domni'a intereselor tierei. (Asia e! Aprobare in stang'a.) Si de óra ce tiér'a interesele sale de persoña juridica pururia numai in forma de majoritate si le pote validitá, scopulu sistemei de regimul parlamentariu este, a schimbá domni'a absoluta a majoritatei. Cu catu acésta sistema e mai capace, că interesele dinastiei, cari ar' fi cumva contrarie tierei, se le supuna la domni'a majoritatei, cu atat'a mai multu se apropiua ea de idealulu seu; acésta e menitiunea ei, nici cu unu firu de pera mai multu. Dar' din tóte acestea urmăra a döua, ca tocmai pentru acésta introducerea in tiér'a nóstra a sistemei de regimul parlamentariu si de responsabilitate ministeriala, nu numai, ca nu face se fia de prirosu selfguvernémentulu municipielor, ci lu pre-

tinde că neaperatu de lipsa, de că nu voim se renunțiam la vericea desvoltare libera. De aici urmează, ca se sugruma desvoltarea libera în embrio, o sugruma fia-cine, carele voiesce că se pună libertatea individului și a corporatiunilor, precum și domnia legei, sub scutul sistemelui de regim parlamentar și de responsabilitate ministerială; — ca-ci acăstă le eschide pre acelea. (Aprobare în stang'a.)

Nu vreau se ecaminu, incatul sistemă nostra parlamentară de astăzi corespunde idealului său; la totă intemplarea e caracteristică ceea ce se vorbesce prin cercurile guvernamentale, cumca oposiția, de să arătă mai multă majoritate, nără fi capace a lăua frenele guvernului, și acăstă din cauza pușetii unei ce ocupă în dreptul publicu. Cum se va potă imbină acăstă cu adeveratul sistema parlamentară, carea nu suferă se ecișta și unu guvern de tendință contrară majorității? — astă o incredintă ieșită de priceperii a guvernului. (Aprobare în stang'a intréga.) Vreau numai se constateză adeverul, cumca nu ecișta o instituție omenească, fia chiară cea mai perfectă, carea se aibă capacitatea a asigură libertate în totă privinție și a scutit totă interesele libertății. Pote face acăstă ori care instituție, purură într-o direcție anumita, dar' nu în totă. Acestă e adeverul acelu mare, ce poporul anglu nici odată nu l'a perduț din vedere; ma vedem cu poporul anglu desvălătă, deodata cu regimul parlamentar responsabil, și celealte două baze tari ale adeveratului constitutionalismu și ale libertății, ieșită instițuția engleză de judecătie, înaltă la renume europeanu, ieșită sistemă engleză de selfgouvernement ce asideră pote servi de modelu. Asia se vede, cumca guvernul nostru ambla pe cale contrară în anumite privințe. (Stang'a: Adeveratul e!)

Anu dlu ministrul de justiția despăgătierea, celu pucinu pentru catuva timpu, de instituția de tribunale independenți. Nu pote fi scopulu meu se incepu acum analizarea respectivăi legii, ci numai la aceea me marginescu, se revocu aminte esențială cuventare ce multă onoratul deputatul Ghiezy o roști la aceea ocasiune, si din carea — asia sum convinsu — vietiă practica va confirmă totă sentinție. Dar' asiu voi se mai observu că, după acăsta lege, poterea judecătorescă nu sta de asupra poterii ecsecutive, ci sub acăstă. (Stang'a: Asia e!) Acum dlu ministrul de interne vine se nimicăsca sistemă de selfgouvernementu.

Mai înainte de ce asiu dovediș adeverul asertării mele, voi se observu în generalitate, ca eu, cestiușa centralizării și a decentralizării nu o socotu nici cauza de gustu nici de conformitate la scopu, ci o credu cestiușa curată juridică chiară pentru natură sistemei parlamentare. Eu centralizării, ori selfgouvernementul, nu pentru aceea ilu dorescu, ca e mai eftinu său mai rapede, de să arătă centralizării mai eftinu său rapede, ce nu voi se disputu de astă data, ci eu sum convinsu, ca poporul tocma asia de pucinu nu pote renunță la dreptul de a se guverna insusi pre sene, precum nu pote renunță la desvoltarea libera, la acăsta misiunea ominescă a sa.

Cestiușa guvernării libere e cestiușa juridică, ca-ci totu aceea idea fundamentală, carea îndreptătiescă poporul se iată a mana legalitățea și ecsecutivă, adică ecsecutivă centrală, totu aceea îndreptătiescă pre cetățienii statului că ecsecutarea legilor, cata cade în cercul lor, se se intempe cu concursul și influența lor. Dupa acestea, onor. casa! nu potu avea de eugetu se detaiezu proiectul de lege de pre tapetă, ci dorescu numai a caracterisă acele contraste în principiile fundamentali, ce eciștu între mine și între cei ce partinesc proiectul de lege.

Cumca sistemă nostra administrativă, în starea ei de astăzi, nu se mai pote susține, credem cu totii și în astă privință nu e desclinire de pareri între noi; desclinire e numai în privința modului ce ni se pare, ca trebuie se lu urmămu.

Astfel, primul contrastu de principiu l'au în ceea ce spusera astăzi dd. deputatul Szirmay și Eber. El disera, ca punctul de gravitate al selfgouvernementului nu e în municipiu, ci în comună, și — de că amu ieșită bine — dlu deputatul Eber provoca în astă privință la Anglia, că se-si sprinăscă parerea dsale. Eu nu suntu de acea parere, si incatul să facutu provocare la Anglia, mi se pare, ca nu e nimerita.

Sistemă engleză de selfgouvernementu, în ce primește organismul oraselor, mare parte săptămână cu organismul oraselor continentale, dar' nu e astfel, și în privința celorulalte municipii. Instituția de selfgouvernementu engleză nu e unitaria, ci suntu organisme feliurite în modu corespundie-

toriu ramurilor principali ale administratiunei, cari organisme feliurite stau langa olalta autonome și nedependenți, și numai comuniunea cercului (sverei) de competență este punctul comun al acestor feliurite organisme. Acești cercu de competență juridică adeveră, ca era mai înainte cercul comună locali, dar' de după desvoltarea recentelor mai înalte ale administratiunei, astăzi nu e mai multă comunitatea locală, ci cade (cercul de competență) într-ună cu teritoriul cercului administrativu, ce s'a formatu din intrunirea mai multor comune locali.

Deci sistemă de selfgouvernementu englez, nu e sistemă de comunitati de după conceptul continentalu, ci sistemă de cercuri administrative.

Condiția prima a fiacării selfgouvernementu sanatosu este, precum observă astăzi on. dn. deputatul Ferdinand Eber, că se aibă în număr de ajunsu, în măsură destulă acele elemente, cari de după cultură și experiențele lor suntu singure calificate a validă principiile unei administratiuni regulate precum și ale adeveratei responsabilități. A două condiție a unui selfgouvernementu adeveră, e, că agendele administrative se fia în proporție cu unu organismu astfelu de complicat.

E apăratu, ca spre totă acestea comunitatea locală nu e capace din cauza micului teritoriu ce are.

Dar' dovedescu acăstă și acele state, cari, în timpul din urmă încercându se introduc sistemă de selfgouvernementu, și în lipsă de asemenea cercuri artificiale. De că aceste cercuri adese nu potu prinde radăcina de regulă, ci numai după un lung decurs de generatiuni, și de că asemenea cercuri, create artificiosu, tocmai pentru acăstă numai rareori potu responde adeveratului scopu și îngreuna activarea sistemelui de selfgouvernementu, apoi credem, cumca acăstă e cauza mare și basata că noi se nu nemicim acele cercuri, cari s'a formatu priu o desvoltare seculară a statului, ci mai vertosu se cercamă într-însele punctul de gravitate al sistemelui de selfgouvernementu. (Aprobare în stang'a.) De aceea eu, venitorul sistemelui de selfgouvernementu nu lu vedu în autonomia comunelor, ci în ala municipiilor. (Aprobare în stang'a.) De aceea doresc că municipiile, cari pana acum au fost barierile ce ni aperau constitutionalismul și libertatea în contra poterii absolute a domitorului de acum înainte se ni fia bariere de aperare în contra acalei poteri absolute, carea e în mană ecsecutivei, în mană guvernului. (Aprobare în stang'a.) E apăratu, cumca guvernul vră se nemicăsca tocmai aceste municipii în esenția lor.

Precum scim, sistemă francă de centralizării nu eșchide consiliile, corporatiunile reprezentative, ce cercuri administrative le compună pre calea alegării libere, ma tocmai sustine de a dreptul sistemă consiliilor. Aceste consiliile au si dreptul a otari pana la o măsură anumita. Dar' ceea ce a pusu marca apărată a centralismului pe sistemă francă nu e alta decât, ca anca la capitolul secului trecutu legalitatea a purcesu din acelu principiu smintit, cumca a administră și lucrul unuia, era a discute și lucrul mai multoru insi, si pre basea unei deducții false din acăstă, nu numai că i au despartit pre oficialii cercuriilor formalmente de corporatiunile reprezentative, ci anca i au supusu pre oficiali de a dreptul guvernului centralu, si prin urmare devenira în fața corporatiunilor reprezentative de sine statori si independenti deplinu.

Acăstă e caracteristică principala a sistemelui francesci de centralizării. Se ieșită, ca facia cu atâtă independentă a oficialilor de cercu, dreptul de otariere alu corporatiunilor reprezentative numai de nume să mai potu sustine.

Acuma îndrasnescu a întrebă: șre acelu dreptu alu comitilor supremi, care de după nume e dreptu de candidație, era în faptă dreptu de denumire, șre acea potere disciplinaria nerestrinsă a comitilor supremi, șre acelu dreptu nerestrinsu alu comitilor supremi de a susține si de a substitui, șre acelu principiu din proiectul de lege, ca ordinatiunea comitelui supremu secescă pre oficialii municipiului în fața comitetului, — șre aceste totă nu i voru aduce pe oficialii municipali în dependență de guvernul centralu totu asia de dreptul si deplinu, precum o vedem în Francia? (Aprobare în stang'a) — șre acăstă nedependență a oficialilor municipali facia cu corporatiunile reprezentative, nu va face că dreptul de otariere alu corporatiunilor reprezentative se devină totu atatu de iluzoriu precum e în Francia? Intrebă după totă acestea: nu va fi sistemă nostra administrativă o copia perfectă a sistemelui administrativ francesci, din carea numai ună lipsesc, sinceritatea? (Aprobare vivaci în stang'a.)

Inse, on. casa! este ceva în sistemă nostra administrativă, ce nu gasim nici în sistemă centralistica francă; va fi unu organu alu guvernului invescutu cu potere nerestrinsă, care potere nerestrinsă o va exercita fară nici o responsabilitate, despre a caruia responsabilitate nu este nici amintire în proiectul de lege. (Stang'a: Adeveratul!) Nu pote fi scopulu meu se aratu totă acele urmări daunăse, ce nu se potu incungi la sistemă centralistica, éca vedem exemplu viu în Franță; dar' credem, ca în Franță sistemă centralistica nu s'ar fi potutu sustină fară acelu conseil d'état si acea sistema de justice administrative, carea de si purcede din o ideea fundamentală smintită, totuși s'a înaltă la astfelu de gradu alu perfectiunei, în catu în Europa nu i mai gasim parechia. Justice administrative dă poterea absolută în mană unuia, dar' oarece cu cea mai mare precisiune sveră de activitate si responsabilitatea pentru fiare organu alu guvernului. N're guvernul nici unu organu, care nără fi trasu la respundere riguroză delocu ce ar trece preste sveră sa de competență. Acăstă se pote suferi, pentruca interesul acelu unicu despotu arare ori vine în contrast cu interesele private, (ilaritate în dréptă) si astfelu singurății -si vedu interesele private în catuva asecurate.

Inse, on. casa! în tiéra nostra unde nu eșite asemenea conseil d'état si justice administrative, si noi creamu o sumă de despoti menuntie, (plăcere în stang'a) ale carora totă interesele vinu în contrast cu interesele privatilor, — credem, ca acăstă se pote executa? Eu chiară si numai pentru acăstă asiu crede legea de ne executabilă. Si de ce le face guvernul totă acestea? Din acea simplă cauza, ca precum ni spune, sistemă de selfgouvernementu adeverata si neschimbata, în esență sa, nu incapă cu parlamentarismul.

O privire spre Anglia ni va arată acăstă obiectiune în totă goletatea sa.

Nu doresc formă esterna a sistemelui angle de selfgouvernementu, ba în multe nu doresc nici principiile lui esențiali se le impămentenescu în tiéra nostra. Nu, pentru ca sciu, cumca acale principiile singurățice s'a formatu din relații de statu ale anglilor, si nu se potu aplică la relații nobile.

Dar' voiesc simburele selfgouvernementului englez, voiesc esență lui, acale principiile cuprinse selfgouvernementul englez, cari se deriva din insași ideea chiara de selfgouvernementu si cari, tocmai pentru acăstă nu suntu legate la nici unu felu de relații. In Anglia guvernul n're dreptu nici de ordinatiune nici de inspectiune facia cu corporatiunile autonome.

Dreptu de ordinatiune are excepțional minte în unele casuri singurate ce le anumesc legea, d.e. în timpul mai nou cauza sanitaria, temnitie, casele de smintită si causele calilor de statu. Dreptu de inspectiune asupra corporatiunilor autonome guvernului n're decatul într-o privință, adică manipulatiunea de bani a corporatiunilor autonome o inspectionează asia numită „visitori“, cari suntu comisarii curtei de contabilitate.

Chiamarea acestoră nu e decatul a ecamină neregularitate ce se ivescă în manipularea banilor, dar' nici candu acăstă chiamarea nu se estinde întră a ecamină ordinatiunile municipiilor, ca ore corespunzători său nu. Dreptul statutariu alu corporatiunilor autonome angle se estinde preste totă, de cate nu dispune vr'o lege specială, ca-ci n're decatul o singura margine: legea. Si în astă privință, inspectiunea n'o executa guvernul, ci judecătorul, carele are dreptu a nemici, nu numai la cererea privatilor, ci si din oficiu, a nemici ordinatiunile ce ar fi contrarie legei.

Totu Queens bench e, care judeca despre valabilitatea ordinatiuniei emise excepțional minte de ministeriu, în casu de către corporatiunile autonome arătă la indoiela legalitatea acelor ordinatiuni. Preste totu la poporul englez s'a validat acăa tendinția principala ce se manifestă în totă cercuștantele — a eșchide regimul parlamentar, pre catu se pote, dela vericea influenta asupra mersului regulat alu administratiunei. (Strigătă în stang'a: Asia e!) In Anglia nu e nici urma de unu recursu catra ministeriu, si de către ore cine ar propune acăstă in Anglia, n'ră causă uimire mai mica, decatul de către eu asiu propune acestei case că se stergă dreptul de inspectiune alu guvernului.

(Va urmă.)

Viena 9 Iuliu c. n. Lumea europenă se află deodata alarmată prin sciri belice. Cine se va bate? Francia cu Prusia deocamdata. De multu

pres'a européna a cobitu unu resboiu intre acesti doi rivali puternici. Acuma, candu vine lucrul seriosn, totu presei acesteia ei dardaie dintii de frica. Pentru se voru bate? Caus'a trebuie se ve fia cunoscuta. Prim cu Bismark amblara se puna pe principale Leopoldu de Hohenzollern, pe fratele celu mai mare alu principelui Carolu, pe tronulu Ispaniei. Principale Leopoldu a si dechiarat in scrisu, ca primesce corón'a Ispaniei. Francesii audiendu de acésta s'au infuriatu cu totulu si de asta data se paru a fi forte resoluti facia cu Prusi'a si Ispani'a. „Franci'a, poporul francesu, satulu de a mai inghiti galuscele prusiloru si ale lui Bismark, nu pote se sufere nici decum, cá se vina pe tronulu Ispaniei unu principe prusianu. Prusi'a trebuie se silsca pe principale casei sale Leopoldu, cá se remana a casa, ca-ce la din contra Franci'a va trebui se-si scóta sabia din teaca.“ Eca in pucine cuvinte sensulu tuturoru manifestatiunilor francese, de pana acum. Prusi'a tace si se face, ca nu scie nimica de totu arangementulu. Anglia, Itali'a si Austr'a se dice, ca s'au intrunitu a conlucrá in sensulu francesu pentru sustinerea pacei. Vomu vedé, ce se va mai intempla. Deocamdata se pare, ca francesii voiescu cu totu adinsulu a se ciogni cu prusii.

Situatiunea in lainsrulu Austriei nu s'a schimbatu. Numai catu alegerile s'au mai finit, afara de cele din Bucovina si Tirolu. In Boem'a s'au realesu declarantii, in Moravi'a s'au inmultit nimerulu loru. In Galiti'a a fostu mare lupta intre federalistii lui Smolka si partit'a lui Ziemialkovsky. In Lemberg a reesitu si Smolka si Ziemialkovsky. Partit'a federalista a celui d'antai inse, se pote dice, ca facia cu alegerile trecute, de asta data a castigatu. Clericalii in tóte partile au castigatu cate unu aventu, in unele locuri, cum in Austr'a de susu au invinsu chiaru totalu. De aici vinu temerile de reactiune. Cu unu cuventu se crede, ca senatulu imperialu, se va compune din diferitele diete provinciale, abstragundu dela cechi, cari nu voru se scia de elu, va esí mai opositionalu, decatu celu trecutu; déca pana atunci ministeriulu nu -si va inschimba program'a, care nu o are, ceea ce dela Potocki nu se pote astepta — caderea lui va fi cá si singura! — Impacare, reactiune ori revolutiune? care va trai va vedé!

Cronica esterna.

ROMANIA. Bucuresci 2 Iuliu. Ministrul presedinte Iepureanu, dupace fù atacatu ministeriulu pentru atitudinea ilegală si culpabilă, ce a observat sub decursulu alegeriloru prin bande in siedint'a din 1 Iuliu, se dechiară, ca a depusu dimisiunile in man'a domnitorului si domnitorulu astéptă hotarirea adunarei. I. Brateanulu adaugă: Prelungiti camera, cá se aiba timpu a lúa o hotărare. Iepureanu roga pe camera, cá se lamurésca chiaru astadi positiunea ministeriului si venitorulu ministeriu se prelungésca sesiunea catu va vré. Se suspinde siedint'a.

Se imputa d. Iepureanu, ca inca elu pune pe camera in impossibilitate de a intrá in regimile constitutionalu si domnitorulu a fostu pusu in erore de n'a sciutu la ce grupa se se adreseze. Se astepta ministeriulu pana ce voru veni si casurile de sangue dela Pitesci, Bucuresci etc., apoi atunci se céra votu de incredere ori de blamu. Costa-Foru i da votu de incredere, inse camer'a insista, ca biroul nu se pote alege, pana candu nu suntu verificati toti deputatii, apoi fara biroul camer'a nu pote face nimicu intru lamurirea positiunei ministeriului.

Iepureanu declara in privint'a dimisionarii ministeriului, ca a avut prealabila autorisare din partea domnitorului de a anuncia camerei dimisiunea ministeriului, indată ce se va prezenta orice manifestare de neincredere din partea ei. — Se face propunere de a se alege biroul, altii dicu, se se amane pe mane si siedint'a se redică in sgomotu. —

Bucuresci 15 Iuliu. Costa-Foru se alese cu majoritate presedinte camerei. Rosii s'au abtienutu dela votare. —

Novisim din 16 avemu, ca ministeriulu fù provocat la observarea legei, dupa care judaniloru nu le e ertatu a cumpara mosii de ale statului. —

Novissimeu. Ultimatulu la Prusi'a lu descoperi solulu francesu Benedetti, care fungéza inca, si care ceru respunsu déca Prusi'a: ca vré a impedece candidatur'a seu ba? Prusi'a respunde, siovaindu, ca nu se amesteca in caus'a acésta, care e privata a principelui. NB. Se scrie, ca principale se si asta in Madridu de déce septemane. — Asia resbelulu e la usia. Comandele armatei francese s'au si impartit. Imperatulu va comandá armat'a catra Prusi'a; ducele de Palicau pe cea catra Ispani'a si principale imp. va participa la statulu maioru, ér' Mac-Mahon alta de lipsa. —

In 13 Iuliu in camer'a ungurésca interpelara Csaky si Horn pe gubernu despre pusestiunea Unghariei in pericolulu de resbelu. Responsulu va urma de alta data. Asia se amanà atare responsu si la interpellatiunea facuta min. din Romani'a. — Camera Romaniei se prelungi pana in 20 Iuliu. —

Resbelulu nu se va incungiura decatu numai déca princ. de Hohenzollern se va retrage dela candidatura. Itali'a, Danimarc'a tienu cu Franci'a, Anglia sta in acordu cu Franci'a, in cestiune si in caus'a Orientului. In fine Prusi'a a si rechiamatul militi'a prusiana la arme si pe petioru de resbelu. Ferice de cei ce se sciu folosi de politic'a timpului, pregatiti a infrunta orice cutropire dela santulu focalariu alu nationalitatii si patriei sale! —

Teleg. „Gaz. Tr.“ Ollivier in camer'a deputatiloru, Grammont in senatul anuntiara dechiararea de resbelu Prusiei pentru vata marea solului Benedetti prin regele Prusiei. Catranitu Parisulu, massele canta „Marseillaise“ strigandu: vive l'empereur! diosu cu Bismark. Prusi'a conchiamă consiliul federativu, cá la casu federalu. —

Nr. 65.

1—3

Escriere de concursu.

La gimnasiulu romanu din Naseudu, la care cu 1-a Septembrie a. c. se va deschide si a VIII-a clase, este vacante una statiune de profesor ordinariu, cu unu salariu de 600 fl. v. a. si 80 fl. v. a. relutu de locuinta.

Aspirantii de a fi alesi si denumiti de atare profesore voru ave a documenta:

- a) cumca au avutu pana acum a portare buna morale;
- b) cumca sciu perfectu limb'a romana, care este limba invetiamentului;
- c) cumca au depusu eksamele de maturitate cu succesu bunu;
- d) cumca au absolvitu cursulu filosoficu la una facultate filosofica;
- e) cei, cari pre langa limb'a romana voru ave si cunoștiint'a perfecta a limbei maghiare si germane, apoi cari voru fi sierbitu si la alte gimnasia publice cá profesori cu succesu bunu, precum si, cari voru fi depusu censura de profesore, se voru preferi.

Competitorii la acésta statiune au de a-si asterne suplicele documentate la subscrisulu comitetu administratoriu de fundurile scolastice in Naseudu multu pana in 10 Augustu 1870.

Nr. 66.

Escriere de concursu.

I. La scol'a normale principale din Naseudu au devenit vacante döue statiuni de invetiatori, proveditu cu cate unu salariu anuale de 300 fl. v. a.; apoi locuinta naturale si 30 fl. v. a. relutu de lemn.

Aspirantii de a ocupa veruna din aceste statiuni voru ave de a documenta:

- a) cumca sciu perfectu limb'a romana, care este limba invetiamentului;
- b) cumca au facutu cursulu pedagogicu la unu institutu pedagogicu mai inaltu si suntu declarati de calificati pentru invetiatori normali;
- c) cumca pana acum au avutu una atare buna morale;
- d) cari pre langa limb'a romana mai cunosc si germana si maghiara, si cari au mai servitu ca invetiatori cu succesu bunu, se voru preferi.

II. La scol'a de fetitie din Naseudu au devenit vacante statiunca de invetiatoresa provedita cu unu salariu anuale de 200 fl. v. a.; apoi locuinta naturale si 30 fl. v. a. relutu de lemn.

Aspirant'ă de a ocupa acésta statiune va ave de a documenta:

- a) cumca pana acum a avutu una portare buna morale;
- b) cumca sciu perfectu limb'a romana, care este limba invetiamentului;
- c) cumca a facutu cursulu pedagogicu la unu institutu publicu si este declarata de calificata pentru invetiatoresa;
- d) cari pre langa limb'a romana mai cunosc si germana si maghiara, si cari a mai servitu ca invetiatoresa cu succesu bunu, se va preferi.

III. La scol'a triviale de trei clase din opidulu Santu-Georgiu a devenit vacante postulu de invetiatoriu secundariu, cu care este impreunatu unu salariu anuale de 240 fl. v. a.; apoi bani de locuintia 30 fl. si relutu de lemn 20 fl. v. a.

Aspirantii de a ocupa acestu postu voru ave a documenta:

- a) cumca se bucura de una portare buna morale;
- b) cumca au absolvitu cursulu pedagogicu cu succesu bunu, si suntu calificati de invetiatori pentru una scola elementaria de 3 clase;
- c) cari pre langa limb'a romana voru sei bine si limb'a maghiara si germana, apoi voru fi mai servit u ca invetiatori la asemene institute cu succesu bunu se voru preferi.

Competitorii si competitorele pentru fiacare dintre statiunile mai susu enumerate au de a-si asterne suplicele documentate la subscrisulu comitetu administratoriu de fundurile scolastice in Naseudu multu pana in 10 Augustu 1870.

Din siedint'a comitetului administratoriu de fundurile scolare.

Naseudu 3 Iuliu 1870.
Leontinu Lucchi m/p.,
vice-presedinte.
Elia Burduhosu m/p.,
secret. substit.

CURSURILE

la bursa in 15 Iuliu 1870 sta asia:

Galdini imperatesci	—	—	5 fl. 94	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	10 "	22 "
Angsborg	—	—	123 . 25	" "
London	—	—	125 . 75	" "
Imprumutul național	—	—	64 . 30	" "
Obligațiile metalice verhi de 5%	55	—	" "	" "
Obligațiile rurale ungare	77	—	" "	" "
" " temesiane	76	—	" "	" "
" " transilvane	87	—	" "	" "
" " croato-slav.	82	50	" "	" "
Actionile bancii	—	—	877	" "
" creditului	—	—	221	" "

10.000
dileri la drumulu de feru
afla ocupatiune durabila la cladirea drumului
de feru langa Sibiu pe langa una tacsa de
1 florinu v. a. pe dì.
Insinuarile se facu in Sibiu afara de tranjamentu la
inceputul drumului spre Mediasiu.